

teiskunnallista että lääketieteellistä tutkimusta ja tähän pohjautuvaa valistusta. Valistuksen tulisi olla sekä yleistä alkaen kodeista ja kouluista sekä erityisiä tilanteita, esimerkiksi raskautta ja liikennettä, koskevaa. Kuten mietintöön kuuluvien eri kirjojen otsikot kertovat, komissio puuttuu moniin alkoholin käyttöön muotoihin. Näin siis medelpuoli.

Saatavuuden rajoittamistakaan ei unohdeta. Vähittäismyyntiä ei tule esimerkiksi vapauttaa edes siten, että Systembolagetin myymälät avattaisiin lauantaisin. Koska yksi tärkeä kohderyhmä mietinnössä ovat nuoret, heitä halutaan suojella myös siten, että tarjoiluikäraja ravintoloissa ehdotetaan nostettavaksi 18 vuodesta 20 vuoteen. Systembolagetin myymälöissä raja on jo nyt 20 vuotta.

Ikärajan nostamisen ohella toinen julkisen huomion saanut esitys on I-oluen mainonnan kieltäminen. I-oluen kautta tapahtuva olutmainonta on silmätikkuna myös Ruotsissa.

Kun Suomessa asia ehdotetaan ratkaistavaksi laskemalla alkoholijuoman rajaa 2,8 %:sta 1,2 %:iin ja rajoittamalla tuotemerkkien käyttöä, ruotsalaiset kieltäisivät I-oluen mainonnan. Muiden ”alkoholittomien juomien” mainonta olisi sallittua. Suomen ehdotusta pohditaan ja todetaan, että sama linja on todennäköinen Ruotsissakin, ellei tämä ehdotus pure.

ERIÄVIÄ MIELIPITEITÄ

Mietintöön sisältyy useita eriäviä mielipiteitä. Useimmat niistä koskevat joitain yksityiskohtia. Kaksi pitkää ja perusteellista on kuitenkin joukossa. Toisen on kirjoittanut uusien demokraattien edustaja ja toisen maltillisen kokoomuksen edustaja. Molemmat edustavat huomattavasti liberaalimpaa linjaa kuin enemmistö.

Uusien demokraattien edustaja valittelee komission kokoomanoa ja erityisesti sitä, että mukana on vähittäismyyn-
tiyhtiön johtaja puhumassa yh-

tiönsä kohtalosta. Muutoinkin kokoomano on hänen mielestään vääristynyt, koska lähes kaikki ovat raittiusintoilijoita eivätkä siten edusta läpileikkausta kansasta ja että kaikki informaatio, jota komissiolle annettiin ja jota otettiin vastaan, tuki näiden mielipiteitä.

Maltillisen kokoomuksen edustaja kritisoi sitä, että komissio ei käsitellyt lainkaan sitä mahdollisuutta, että myös Systembolagetin monopoli menetetään. Hän pitää tätä todennäköisenä, joten Ruotsin tulisi pohtia mahdollisuutta ottaa käyttöön lisensoidut alkoholi-
myymälät Systembolagetin myymälöiden rinnalle. Enemmistö ei kuitenkaan halunnut ottaa tällaista mahdollisuutta edes käsittelyyn. Aihe lakaisiin maton alle.

Viimeinen luku mietinnössä on nimeltään ”Alkoholi maksaa” ja perässä oikein huuto-
merkki. Siitä voimme olla kaikki samaa mieltä.

KARI PAASO

ALKOHOLIHALLINNON KEHITYKSEN SUUNTAVIIVAT

Ruotsissa ja Suomessa ovat alkoholikomiteat pitäneet harjoitettua alkoholipoliittikkaa onnistuneena. Ilman hintojen ja saatavuuden säätelyä olisi tilanne paljon nykyistä pahempi. Kuitenkin vaikka Suomessa

järjestelmä on toiminut hyvin, halutaan se hajottaa. Meillä keskitetty järjestelmä on taannut alkoholipoliittisten tavoitteiden toteutumisen.

Ruotsin alkoholipoliittinen komitea katsoo, että laeilla ja

rajoituksilla (mm. saatavuuden rajoittamisella) on jatkossakin merkitystä. Komitea selvitti hyvin laajasti ja monipuolisesti yksilön, yhteiskunnan ja alkoholin suhteita ja esittää laajaa toimenpidevalikoimaa alkoholo-

lihaittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholipoliittisen komitean mukaan alkoholipoliittikan päälinjana tulee olla edelleenkin tiedotus, koulutus, tietoisuus alkoholin vaikutuksista ja vastuu. Kulutuksen vähentämistavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan rajoituksia, kuten saatavuuden säätelyä. Alkoholipoliittisten toimenpiteiden tarvetta tulevaisuudessa korostaa se, että EU:n aikaansaamat muutokset alkoholijärjestelmään tulevat väistämättä lisäämään kulutusta ja siten myös haittoja.

Molemmissa maissa alkoholipoliittikan tavoite perustuu kokonaiskulutusmalliin. Mitä suurempi kulutus on, sitä enemmän on haittoja ja suurkuluttajia. Ainoa ero on, että Ruotsissa EU:n vaatimat muutokset sovitetaan kansallisiin tavoitteisiin. Suomessa alkoholilaki- ja alkoholiverotyöryhmien piti vain ottaa huomioon EU:n edellyttämät muutokset.

Ruotsissa ollaan perustamassa alkoholilainsäädännön uudistukseen liittyen keskitettyä organisaatiota, jolle siirretään valtakunnallinen vastuu alkoholipoliittikan koordinoimista. Tavoitteena on voimakas ja itsenäinen viranomainen, jolle annetaan lainsäädännöllä valtaa alkoholiasioissa, kun monopolijärjestelmä (paitsi vähittäismyynti) korvataan lupa-järjestelmillä. Suomessa on myös tavoitteena perustaa vastaava elin, jolle siirretään tässä vaiheessa osa Alkon viranomaistehtävistä ja alkoholipoliittisesta vastuusta.

Alkoholikomitea esittää alkoholitutkimuksen keskittämistä kansanterveysinstituuttiin. Uuden alkoholiviranomaisen vastuulle tulevat myynti-

lastot. Suomessa vastaavanlainen keskitetty alkoholitilastoviranomainen on muodostumassa perustettavasta sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta.

Ruotsissa alkoi alkoholimyymälöiden lauantausulko vuonna 1982. Komitea ei halua muuttaa päätöstä, ennen kuin on nähty yhdentymisen vaikutukset alkoholin kulutukseen. Itsepalvelumyymäläkokeilun jatko riippuu komitean mukaan suoritettavan tutkimuksen tuloksista. Laittoman valmistuksen valvontaa ja rangaistuksia esitetään tiukennettaviksi.

Komitea esittää myös tehtäväksi sopimusta Systembolagetin ja valtion välillä. Sopimuksessa annettaisiin yleiset poliittisesti hyväksytyt tavoitteet yhtiön toiminnalle.

Vin & Spritistä tulee ravintolaelinkeinon ammattilehden arvion mukaan suurin tukku-myyjä, kun tukkumyynti vapautuu. Isot nykyiset agentit ja kaupan ketjut pärjäävät tukkumyynnissä. Jälkimmäisillä ja isoilla panimoilla on jo valtakunnalliset jakelujärjestelmät valmiina ja ravintolat ostavat niistä jo tuotteita. Spendrupista on tulossa viiniagentti. Pienillä agenteilla tulee olemaan vaikeaa varsinkin, kun suuret ravintolaketjut alkavat itse tuoda maahan alkoholijuomia.

Ruotsin alkoholipoliittisen komitean esitykset on pitkälti jo toteutettu Suomessa. Esimerkiksi itsepalvelun ja baaritiskien perustamisen luvanvaraisuus esitetään kumottavaksi Ruotsissa. Tosin baariosasto ei saa vielääkään olla olennainen osa liikettä.

Lain periaatepykälä perustuu komitean esityksessään

haittojen ehkäisyyn. Alkoholin myynnin tulee tapahtua siten, että järjestys ja raittius vallitsevat myyntipaikassa. Nykyisessä laissa edellytetään myös viihtyisyyttä.

Ruotsissa ollaan tiukentamassa kansanoluen mainontaa, koska sen kautta harjoitetaan vahvempien oluiden piilomainontaa.

Kansanoluen vähittäismyyntiä ja anniskelua ollaan vapauttamassa luvanvaraisuudesta eräin edellytyksin (mm. hyväksytyt huoneisto, jossa myydään elintarvikkeita tai anniskelussa ruokaa).

Komitea haluaisi myös tiukentaa anniskelun ikärajaa esittämällä sen nostamista 20 vuoteen.

Lupien myöntämisperiaateissa korostetaan erityisesti alkoholipoliittisten epäkohtien välttämistä ja hakijan velvollisuutta osoittaa olevansa sopiva luvanhaltijaksi. Myös lupien myöntämistä koeajaksi, erityisesti nuorisopaikkoihin, esitetään. Kuntien tulisi myös esityksen mukaan laatia myöntämisperiaatteet nopeasti yleistyneille tilapäisille luvulle.

Myös ruokasidonaisuutta helpotetaan, mutta sitä ei poisteta. Monet lääninhallitukset vaativat, että ruoan myynnin on oltava 20–25 prosenttia kokonaismyynnistä. Ruokaa (lagad mat) on oltava aina tarjolla.

Suomen mallin mukaan komitea esittää, että luvanhaltija voi määrätä vastaavan hoitajan. Teattereiden väliaika-anniskelu sallittaisiin ilman ruokatarjoilua. Myös minibaarit ehdotetaan sallittaviksi hotelleissa, koska niitä on jo käytössä. Eräs yrittäjä valitti minibaarikiellosta alioikeuteen ja voitti jutun.

Yrittäjän ja huoneiston sopivuusharkinnan osalta ei esitetä muutoksia, mutta painotetaan etukäteiskontrollin merkitystä.

Anniskeluajoiksi esitetään klo 11–01, ja erikseen haettavien jatkoaikojen tulee päätyä viimeistään klo 03 (nyt 12–01, laissa ei takarajaa jatkoajoille). Näissä rajoissa voi luvanmyöntäjäviranomaisen rajoittaa anniskeluaikoja.

Kun hakemukset saattavat viipyä kunnallisdemokratian kiemuroissa, komitea esittää määrättäväksi käsittelyajat. Myös lähellä asuville ja lääninhallituksille annettaisiin valitusoikeus yksittäisistä päätöksistä. Valvonta- ja sanktiointijärjestelmää esitetään tiukennettavaksi, kun luovutaan yksityiskohtaisista määräyksistä.

Toisaalta myös esitetään tiukennuksia. Laittomat diskot ja klubit edellyttävät lupien myöntämiskäytännön tiukentamista, koska ne kilpailevat korkeammin kustannuksin toimivien ravintoloiden kanssa. Myös vuokralle antaja voisi joutua rangaistavaksi. Muihin lupajärjestelmiin esitetään muutoksia. Esimerkiksi esitetään, että luvan voimassaolo päättyy aina konkurssiin.

ALKOHOLIHALLINNON KUNNALLISTAMINEN

Ruotsissa on päätetty lupahallinnon siirtämisestä kuntiin samalle viranomaiselle. Lähtö-

kohta on kuitenkin erilainen kuin Suomessa, jossa lupa- ja valvontaprosessi esitetään hajauttavaksi eri viranomaisille niin, että ne valvovat toistensa myöntämiä lupia.

Suomessa lakiehdotuksen mukaan nykyiset alkoholilain alaiset luvat myönnettäisiin valtakunnallisesti keskitetysti, mutta keskiolulupien myöntäminen siirrettäisiin lääninhallituksille. Alkoholi- ja keskiolulakien yhdistäminen esitetään hajauttamalla itse järjestelmä.

Ruotsissa korostetaan läheistä yhteyttä luvan myöntämisen, valvonnan sekä erilaisien toimenpiteiden välillä. Nämä kolme tehtävää antavat toisilleen sisäistä tukea ja tietoa. Niillä tulee pyrkiä samoihin tavoitteisiin. Yrittäjien oikeusturvasyistä sekä taloudellisista syistä näiden tehtävien tulee olla yhdellä ja samalla viranomaisella kansainvälisen mallin mukaisesti.

Kunnallistaminen perustuu lääninhallitusten roolin muuttamiseen yhä enemmän valvovaksi ja ohjaavaksi viranomaiseksi, joka seuraa valtakunnallisten tavoitteiden saavuttamista alueellaan. Tämä kai Suomessakin on tähän asti ollut tarkoitus.

Lainsäädäntöä on esitetty tiukennettavaksi kuntien linjan yhdenmukaistamiseksi.

Vaarana nähdään kuntien liian liberaali linja tai liian tiukan linjan aiheuttama valitus-

ruuhka. Valmistelijat kantavat huolta myös kuntien riittämättömästä juridisesta ja taloudellisesta asiantuntemuksesta sekä tiedonkulusta yrittäjien luotettavuuden suhteen. Esimerkiksi taloudellisissa asioissa on hyvin vaikea tehdä juridista eroa taloudellisen rikollisuuden, taloudellisen laiminlyönnin ja huolimattomuuden välillä.

Suomessa on esitetty epäilyjä lääninhallitusten erilaisista linjoista. Ruotsissa ja Norjassa on kovaa kritiikkiä eri myöntäjien hyvin erilaisista linjoista, joiden tavoitteet eivät aina ole alkoholipoliittisia. Suomessa itse järjestelmä on taannut asioiden yhdenmukaisen ja siten oikeudenmukaisen käsittelyn.

Kuten Suomen lääninhallituksiin niin Ruotsinkin kuntiin esitetään lisätyövoimaa tehtävien alaspäin delegoimisen seurauksena. Lääninhallitukset tarvitsisivat meillä kolmasosan enemmän henkilökuntaa kuin jos alueelliset asiat hoidettaisiin perustettavan uuden viranomaisen kenttäverkostolla.

Ruotsissa kustannusten lisäys perittäisiin luvanhaltijoilta. Tällä hetkellä lupien myöntämisestä peritään 150–3 200 kruunua. Arvion mukaan vuonna 1991 lupamaksuja olisi saatu 16 miljoonaa kruunua, joka olisi riittänyt 50 henkilötyövuoteen.

JUHANI HAKALA